

Shaun Walker

Ett förutspått krig: Hur CIA och MI6 fick tag på Putins planer för Ukraina och varför ingen trodde på dem.

Introduktion

Av Martin F

Följande artikel från den brittiska dagstidningen *The Guardian* behandlar ett intressant ämne¹, nämligen att både CIA och MI6 korrekt förutspådde den ryska attacken på Ukraina i februari 2022, men att ytterst få trodde på de varningarna.

Bland vänsterfolk har man alltid (med all rätt) vetat att Washington och dess allierade mycket väl kan ljuga när det passar dem, vanligen för att motivera någon attack av något slag. Det var t ex fallet med invasionen av Irak i mars 2003 (som framgår av Guardian-artikeln var Irak-lögnerna en faktor som spädde på tvivlen om riktigheten av Ukraina-varningarna).

Men denna gång verkade inte ens Biden-administrationen ha trott helt och fullt på CIA:s spådomar. I vilket fall som helst försökte man inte vidta kraftfulla motåtgärder, snabbt öka vapenleveranserna till Ukraina osv – man trodde fö att det knappast skulle vara någon större idé, eftersom Ryssland var för starkt militärt. Så när anfallet väl började förväntade man sig att det skulle bli en snabb affär – det var först efter några veckor som man förstod att Ukraina inte kunde besegras så lätt och vapenleveranser till Ukraina kom igång på allvar.

När man tittar i backspegeln framstår det märkligt att västmakterna så halvhjärtat tog invasionshotet på allvar – det gäller i synnerhet Washington som hade tillgång till mycket omfattande underrättelser om det som var i görningen. Det indikerar också att uppgifterna, i motsats till de som togs fram inför Irak-kriget, inte var ett politiskt betingat beställningsverk från de amerikanska och brittiska regeringarnas sida, som inte vidtog några kraftfulla militära och/eller andra åtgärder för att motverka eller sätta stopp för den ryska aggressionen.²

Samtidigt vet vi att CIA ofta tidigare i historien har kunnat få fram sakligt mycket väldokumenterade och seriösa analyser av olika konflikter – vem minns inte Pentagonpappren under Vietnamkriget. Och vilket intresse hade man denna gång av att hitta på en lögnhistoria? Förmodligen inget alls.

Att proryska skribenter som schweizaren Jacques Baud, amerikanen Scott Ritter, fredsforskaren Ola Tunander m fl, sjöng med i kören som påstod att allt tal om ett nära förestående ryskt angrepp var bara lögn för att hetsa mot Ryssland är inte särskilt märkligt. Men de var inte ensamma om att hävda att en rysk invasion var osannolik, för det var en vanlig ståndpunkt bland politiska och militära kommentatorer, liksom ledande politiker (även om de givetvis inte höll med om att det var lögn som syftade till att hetsa mot Ryssland).

Även många inom vänstern, inklusive i den antistalinistiska marxistiska vänstern, blundade för invasionshotet. Ett exempel på det är den internationellt kända svenska marxisten Göran Therborn som så sent som den 23 februari 2022 (dvs dagen innan attacken!) hade en artikel i *Aftonbladet*, där han viftade bort varningarna om ett förestående ryskt angrepp med orden: ”Biden och USA:s trogna medlöpare har dag efter dag piskat upp stämningen med hemska

---

¹ Originalartikeln: <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2026/feb/20/a-war-foretold-cia-mi6-putin-ukraine-plans-russia>

² Men å andra sidan uppmanade de amerikanska och brittiska regeringarna sina medborgare att lämna Ukraina, med hänvisning till risken för en rysk invasion av landet, vilket tyder på att man trots allt tog uppgifterna på allvar.

historier om vad Ryssland ska göra nästa dag.”³ Det följande förloppet visar att han misstog sig grovt. Någon kommentar till denna uppenbara missbedömning från Therborn sida har lyst med sin frånvaro.

Givetvis är det svårt omyndigförklara alla journalister, politiker osv. för att de inte trodde på ett nära förestående angrepp, även om mycket faktiskt tydde på att något sådant var på gång (och det hade ju faktiskt pågått ett krig i östra Ukraina alltsedan 2014) – de flesta hade inte tillräckliga kunskaper för att kunna inse det. Men det fanns också de som borde veta bättre och av dessa borde man ha kunnat förvänta sig lite mindre tvärsäkra uttalanden.⁴ För varningssignaler fanns det sedan lång tid tillbaka.

Proryska skribenter fungerar för det mesta som Moskva-megafoner, så dom kan vi lämna därhän.⁵ Men de som följt utvecklingen i Ryssland med öppet sinne och utan förutfattade meningar borde ha haft en bättre förståelse för vad Putin-regimen stod för och strävade efter. Det gäller även vänsterpersonligheter som Therborn, som tyvärr nöjde sig med att av gammal vana peka ut USA-imperialismen som den aggressiva parten, trots att det i detta fall inte var så – de var helt enkelt för okunniga om Putins Ryssland.⁶

Från flera håll blev det f ö ännu värre efter invasionen börjat. Det gäller givetvis proryska element som Scott Ritter & Co⁷, som snabbt övergick från att förneka att något ryskt anfall överhuvudtaget var i görningen, till att trumma fram att kriget skulle bli mycket kortvarigt, för Ukraina hade ju inte en chans. Men även en hel del vänsterskribenter spådde en snabb rysk seger. Ett exempel på detta är den dåvarande svenska vänstergruppen Revolution (som nu heter Revolutionära Kommunistiska Partiet), vars internationella organisation med hull och hår svalde Moskvans verklighetsfrämmande triumfatoriska propagandabild om hur kriget skulle förlöpa under de första dagarna.⁸

I den följande *Guardian*-artikeln diskuteras grundligt hur det kan komma sig att så många vägrade att ta varningarna på allvar, trots att det fanns så många tecken som tydde på att en invasion faktiskt stod för dörren. M m m m.

Ytterligare ett par detaljer att fundera över:

1) Den storskaliga ryska invasionen av Ukraina igångsattes bara några dagar efter att de olympiska vinterspelen i Peking avslutats (20 februari 2022). Det är uppenbart att detta skedde i samförstånd med den kinesiska regimen, som inte ville ha krig så länge som

³ Om du vill läsa Therborns *Aftonbladet*-artikel så finns den här: [Ukrainakrisens förlorare är alla fredliga européer](#).

Undertecknad vet inte när Therborn skrev sin artikel, men den 21 februari kom ytterligare en varningssignal, då Putin i ett tal formellt erkände de proryska utbrytarområdena Luhansk och Donetsk som självständiga, samtidigt som han beskrev det självständiga Ukraina som en konstgjord skapelse som egentligen var ett historiskt ryskt område. Se: [Putins tal 21 februari 2022](#)

⁴ Ett exempel på en vänsterskribent som åtminstone inte helt avskrev en rysk militär aktion är Per Leander i *Internationalen* nr 50 2021, där han i en kommentar konstaterade: ”Även om den alarmistiska rapporteringen om en nära förestående rysk invasion av Ukraina av allt att döma är överdriven, är det trots allt inte omöjligt att Ryssland som en sista utväg bestämmer sig för att gå in i Donbass ...”.

⁵ Det finns sorgliga exempel på sådana figurer, se t ex [Med historien som fiende – ordföranden i Sveriges Fredsråd](#)

⁶ Alla som följt utvecklingen av Putins Ryssland utan ideologiska skyggglappar borde ha insett att Ryssland blivit en glusk f d supermakt som ser omgivande stater som tillhörande Rysslands intressesfär och som man vill få kontrollen över. Målsättningen är att återupprätta Storryssland genom att annektera flera av de stater som man anser traditionellt tillhör Ryssland (däribland Ukraina) och omvandla resten till lydstat (som skedde med stora delar av Östeuropa efter 2:a världskriget).

⁷ Se: [Scott Ritter – Putins amerikanske agitator](#)

⁸ Se: [I fablernas värld med åtföljande skeppsbrott](#).

olympiaden pågick.

2) Den ryska annekteringen av Krim och det ryskstödda upproret i östra Ukraina i februari 2014 skedde kort efter vinterolympiaden i ryska Sotji hade avslutats. Det är heller ingen tillfällighet.

Se även lästipsen allra sist!

Martin Fahlgren

Guardian-artikeln

Baserat på mer än 100 intervjuer med högt uppsatta underrättelsetjänstemän och andra insiders i flera länder beskriver denna exklusiva rapport hur USA och Storbritannien avslöjade Vladimir Putins planer på att invadera, och varför större delen av Europa – inklusive Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj – avfärdade dem. När fyraårsdagen av invasionen närmar sig och världen går in i en ny period av geopolitisk osäkerhet fortsätter Europas politiker och underrättelsetjänster att dra lärdom av misslyckandena 2022.

Telefonsamtalet

William Burns hade rest halvvägs runt jorden för att tala med Vladimir Putin, men till slut fick han nöja sig med ett telefonsamtal. Det var november 2021, och amerikanska underrättelsetjänster hade under de föregående veckorna fångat upp signaler om att Putin kunde planera att invadera Ukraina. President Joe Biden skickade Burns, sin CIA-chef, för att varna Putin om att de ekonomiska och politiska konsekvenserna skulle bli katastrofala om han gjorde det.

Femton år tidigare, när Burns var USA:s ambassadör i Moskva, hade Putin varit relativt tillgänglig. Under de mellanliggande åren hade den ryska ledarens makt koncentrerats och hans paranoia fördjupats. Sedan covid uppstod hade få fått möjlighet att träffa honom personligen. Burns och hans delegation fick veta att Putin höll sig undan i sin lyxiga residens vid Svarta havets kust och att endast telefonkontakt var möjlig.

En säker telefonlinje var klar i ett kontor i presidentadministrationens byggnad på Moskvas Gamla torg, och Putins välbekanta röst hördes i luren. Burns framförde USA:s uppfattning att Ryssland förberedde en invasion av Ukraina,⁹ men Putin ignorerade honom och fortsatte med sina egna argument. Hans underrättelsetjänster hade informerat honom om att ett amerikanskt krigsfartyg låg och lurade vid Svarta havets horisont, utrustat med missiler som kunde nå hans position på bara några minuter. Det var ett bevis, menade han, på Rysslands strategiska sårbarhet i en unipolär värld dominerad av USA.

Samtalet, liksom tre stridslystna diskussioner ansikte mot ansikte med Putins högsta säkerhetstjänstemän, verkade extremt illavarslande för Burns. Han lämnade Moskva mycket mer oroad över utsikterna till krig än han hade varit före resan, och han förmedlade sin magkänsla till presidenten.

”Biden ställde ofta ja/nej-frågor, och när jag kom tillbaka frågade han om jag trodde att Putin skulle göra det”, minns Burns. ”Jag svarade: ’Ja’.”

Tre och en halv månad senare beordrade Putin sin armé att gå in i Ukraina, i det mest dramatiska brottet mot den europeiska säkerhetsordningen sedan andra världskriget. Historien om underrättelsebakgrunden till dessa månader – hur Washington och London fick så detaljerad

---

⁹ Se (*Guardian* 21/2 2026): [Ukraine is the biggest and most consequential of all the American betrayals](#)

och korrekt insikt i Kremels krigsplaner, och varför andra länders underrättelsetjänster inte trodde på dem – har aldrig tidigare berättats i sin helhet.

Denna redogörelse baseras på intervjuer som genomförts under det senaste året med mer än 100 personer med insyn i underrättelsetjänsten, militären, diplomatin och politiken i Ukraina, Ryssland, USA och Europa. Många uttalade sig anonymt för att diskutera händelser som fortfarande är känsliga eller hemligstämplade; de som citeras med namn anges med sina befattningar vid den tidpunkten.

Det är berättelsen om en spektakulär framgång för underrättelsetjänsten, men också om flera misslyckanden. För det första för CIA och MI6, som hade rätt i sitt scenario för invasionen men misslyckades med att förutsäga resultatet korrekt, eftersom de antog att en snabb rysk övertagande var en självklarhet. Mer djupgående för europeiska tjänster, som vägrade att tro att ett fullskaligt krig i Europa var möjligt under 2000-talet. De mindes det tvivelaktiga underrättelsefallet som presenterades för att rättfärdiga invasionen av Irak två decennier tidigare och var försiktiga med att lita på amerikanerna när det gällde vad som verkade vara en fantastisk förutsägelse.

Det mest avgörande var att den ukrainska regeringen var helt oförberedd på det kommande angreppet. President Volodymyr Zelenskyj avfärdade i flera månader de alltmer brådskande amerikanska varningarna som skrämpropaganda och kväste de sista minuten-farhågorna bland sin egen militära och underrättelseelit, som till slut gjorde begränsade försök att förbereda sig bakom hans rygg.

”Under de sista veckorna började underrättelsecheferna förstå, stämningen var annorlunda. Men de politiska ledarna vägrade att acceptera det ända till slutet”, sade en amerikansk underrättelsetjänsteman.

Fyra år senare finns det många lärdomar att dra från dessa händelser om hur underrättelser samlas in och analyseras. Den kanske mest relevanta, eftersom världen verkar mer oförutsägbar än någonsin tidigare i modern historia, är att det är farligt att avfärda ett scenario bara för att det verkar ligga utanför det rationella eller möjliga.

”Jag tyckte att de bevis vi lade fram för dem var överväldigande. Det är inte så att vi höll tillbaka något som, om de bara hade sett det, skulle ha gjort hela skillnaden”, säger Jake Sullivan, Bidens nationella säkerhetsrådgivare, om varför de europeiska allierade inte trodde på amerikanerna. ”De var helt enkelt övertygade om att detta inte var rimligt.”

Putin börjar planera

CIA upptäckte en hel del om Putins planer på att invadera Ukraina, men en sak som de aldrig lyckades fastställa med säkerhet är när han först bestämde sig för att satsa allt. När de senare gick igenom bevisen, som kriminaltekniker på en brottsplats, pekade några av byråns analytiker ut första halvåret 2020 som det mest troliga tillfället.

Under dessa månader antog Putin konstitutionella ändringar för att säkerställa att han kunde sitta kvar vid makten efter 2024. Sedan, isolerad i flera månader under covidpandemin, slukade han böcker om rysk historia och funderade över sin egen plats i den. Under sommaren ledde det våldsamma krossandet av en proteströrelse i grannlandet Vitryssland¹⁰ till att president Alexander Lukasjenko blev svagare och mer beroende av Kreml än någonsin. Det öppnade upp möjligheten att tvinga Lukasjenko att tillåta att vitryskt territorium användes som utgångspunkt för en invasion.

Ungefär samtidigt smög ett team av FSB-giftmördare in nervgiftet novitjok i underkläderna

¹⁰ Se (*Guardian* 22/8 2020): [Minsk still in revolt after week of fear, pride and hope](#)

på Aleksej Navalnyj,¹¹ den enda oppositionspolitiker som hade potential att få massivt stöd från allmänheten, vilket försatte honom i koma. Då verkade allt detta vara separata händelser. Senare började det se ut som om Putin förberedde sig inför det stora Ukraina-draget som han trodde skulle cementera hans roll i historien som en stor rysk ledare.

De första tecknen på denna plan blev tydliga under våren 2021, när ryska trupper började samlas längs Ukrainas gränser och på den ockuperade Krimhalvön, enligt uppgift för att genomföra övningar. USA fick information som tyder på att Putin skulle kunna använda sitt årliga tal, som skulle hållas den 21 april, för att lägga fram argument för militära åtgärder i Ukraina. När Biden informerades om detta en vecka före talet blev han så oroad att han ringde Putin direkt. ”Han uttryckte oro över uppbyggnaden och uppmanade till en avspänning, samt föreslog ett toppmöte under de kommande månaderna, vilket vi visste skulle vara av intresse för Putin”, sade Avril Haines, Bidens nationella underrättelsedirektör.

När Putin höll sitt tal var det mycket mindre krigiskt än väntat, och dagen efter meddelade den ryska armén att dess militärövningar vid gränsen var avslutade. Det verkade som om toppmötet hade lyckats avvärja hotet, och när de två ledarna möttes i Genève i juni nämnde Putin knappt Ukraina.

Det var först i efterhand som det blev klart varför: han hade redan bestämt sig för en icke-diplomatisk lösning.

Larma

Fyra veckor efter toppmötet i Genève publicerade Putin en lång, svamlig essä¹² om Ukrainas historia, där han gick tillbaka ända till 800-talet för att argumentera för att ”verklig suveränitet för Ukraina bara går att uppnå i partnerskap med Ryssland”.

Essän väckte uppmärksamhet, men intresset i London och Washington avleddes snart av den kaotiska reträtten från Afghanistan. I september började ryska trupper återigen samlas längs Ukrainas gränser; inom en månad hade de nått en storlek som var svår att ignorera. Washington samlade in ny information om ryska planer, mer detaljerad och mycket mer chockerande än under våren. Då hade man antagit att Ryssland skulle kunna försöka göra en formell annektering av Donbas-regionen, eller i ett maximalistiskt scenario försöka hacka sig fram till en landkorridor genom södra Ukraina, som skulle förbinda Donbas med den ockuperade Krimhalvön. Nu såg det ut som om Putin kunde planera något större. Han ville ha Kiev.

Många inom den politiska eliten i USA var mycket skeptiska, men underrättelseanalytikerna var upprörda över vad de såg. ”Det kom in tillräckligt med information som gjorde det tydligt att detta inte längre var en avlägsen möjlighet”, sade Haines. När Burns kom tillbaka från Moskva ringde varningsklockorna ännu högre. Oavsett om underrättelseinformationen var korrekt eller inte, sade Biden, var det dags att börja planera.

I mitten av november skickade han Haines till Bryssel. Där, vid det årliga mötet för underrättelsecheferna i Nato-länderna, presenterade hon USA:s uppfattning att det nu fanns en reell risk för en massiv rysk invasion av Ukraina. Richard Moore, chefen för brittiska MI6, stödde henne. Som en del av underrättelsealliansen Five Eyes hade Storbritannien sett det mesta av vad USA hade samlat in, och hade också egna underrättelsekanaler som pekade på möjligheten av en invasion. Den huvudsakliga reaktionen i rummet var dock skepsis. Vissa avfärdade direkt tanken på en invasion. Andra uttryckte en rädsla för att om Nato intog en stark hållning som svar, skulle det kunna visa sig kontraproduktivt och provocera fram just det

¹¹ (*Guardian* 14/12 2020): [The men accused of poisoning Alexei Navalny](#). Se även (*Aftonbladet* 14/2 2026): [Nya bevis – Ryssland dödade Navalnyj med gift](#).

¹² Putin: [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#) (tal 12 juli 2021)

scenario som USA hävdade att man var orolig för.

Att hantera den uppfattningen skulle ligga i bakhuvudet hos USA och Storbritannien under de kommande månaderna. ”Vi var tvungna att se till att vi inte gjorde något som gav dem en ursäkt att invadera”, sa Chris Ordway, en hög tjänsteman som arbetar med regionen vid det brittiska försvarsministeriet. Samtidigt trodde London och Washington att Ryssland bara behövde två månader till för att vara redo för en invasion, och de ville slå larm.

Biden beordrade sitt team att dela så mycket underrättelseinformation som möjligt med allierade, för att hjälpa dem att förstå varför Washington var så oroligt. Han föreslog också en satsning på att avklassificera viss information för att göra den tillgänglig för allmänheten. Detta måste göras försiktigt, för att undvika att avslöja hur Washington hade fått tag på bevisen. ”Det här är källor och metoder som vi har lagt ner blod, svett och tårar på att skaffa fram, och de kan sätta människors liv i fara om de går förlorade”, sa Haines.

Ett system infördes där tjänstemän från olika underrättelsetjänster skulle ha ”möjlighet att yttra sig om allt innan det gick ut”, sa hon, för att se till att inget som kunde avslöja en källa slank igenom. Under de följande veckorna nedgraderade USA mer känslig underrättelseinformation än någonsin tidigare för allierade och ofta även för allmänheten. ”Vi fick hemligstämplade briefingar från amerikanerna, och några timmar senare kunde man läsa exakt samma information i New York Times”, säger en europeisk tjänsteman.

Synpunkter från Kiev

I slutet av oktober skickade CIA och MI6 memon till Kiev med en sammanfattning av sina alarmerande nya underrättelsebedömningar. Veckan efter, efter att Burns besökt Moskva, lämnade två amerikanska tjänstemän som varit med på resan delegationen och flög till Kiev, där de informerade två höga ukrainska tjänstemän om USA:s farhågor och CIA-chefens sam...tal i Moskva. ”Vi sa i princip: ’Vi kommer att följa upp detta. Ni kommer att få se underrättelserna. Det här är ingen vanlig varning, det här är verkligen allvarligt. Lita på oss’”, sa Eric Green, en av de amerikanska tjänstemännen. Ukrainarna såg skeptiska ut.

I mitten av november besökte den brittiske försvarsministern Ben Wallace Kiev och sa till Zelenskyj att London trodde att en rysk invasion nu var en fråga om ”när”, inte ”om”. Han uppmanade Zelenskyj att börja förbereda landet för krig. ”Man kan inte göda en gris på marknadsdagen”, sa Wallace till den ukrainska presidenten, enligt en källa som informerades om mötet. Zelenskyj verkade vara i passivt lyssningsläge.

Zelenskyj hade valts 2019 på ett program om att fortsätta fredsförhandlingarna för att avsluta den konflikt som Ryssland hade startat i östra Ukraina 2014. Han trodde inte längre att han kunde nå en överenskommelse med Putin, men han fruktade att offentliga diskussioner om ett ännu större krig skulle orsaka panik i Ukraina. Detta kunde leda till en ekonomisk och politisk kris som skulle kollapsa landet utan att Ryssland behövde skicka en enda soldat över gränsen. Han misstänkte att detta var Putins plan hela tiden. Han blev alltmer irriterad på amerikanerna och briterne, som vid sidan av de privata varningarna började tala offentligt om invasionshotet. I november skickade han en av sina högsta säkerhetstjänstemän på ett topphemligt uppdrag till en europeisk huvudstad för att via underrättelsekanaler överlämna ett meddelande till politiska ledare: krigsrädslan är falsk och handlar bara om att USA försöker utöva påtryckningar på Ryssland.

Få i Ukraina trodde att en fullskalig invasion var sannolik, men landets underrättelsetjänster hade uppmärksammat oroande tecken på ökad rysk aktivitet. Ivan Bakanov, chef för den inhemska säkerhetstjänsten SBU, minns att medan ryska underrättelsetjänster traditionellt hade fokuserat på att rekrytera högt uppsatta ukrainska källor, så jagade de under året före invasionen ”alla”, inklusive chaufförer och lågrankade tjänstemän. Ofta var dessa försök

”falska flaggor”: de ryska rekryterarna låtsades komma från en av Ukrainas egna underrättelsetjänster.

SBU spårade också hemliga möten mellan officerare från ryska FSB och ukrainska tjänstemän eller politiker. Dessa möten ägde ofta rum på lyxhotell i Turkiet eller Egypten, dit ukrainarna reste under täckmantel av turism. Ryssland hoppades att dessa människor, motiverade av ideologi, ego eller pengar, skulle agera som en femte kolonn inom Ukraina när tiden var inne.

”Innan jag kom till SBU trodde jag också att vi kunde göra en överenskommelse med ryssarna”, säger Bakanov, som var en gammal affärspartner till Zelenskyj och inte hade någon underrättelsebakgrund när han utnämndes 2019. ”Men när man varje dag ser hur de försöker döda och rekrytera människor förstår man att de har en annan plan, att de säger en sak och gör en annan.”

Ändå var den rådande stämningen i Kiev att USA:s varningar var överdrivna. Ukraina hade kämpat mot ryska styrkor i Donbas i åtta år, men tanken på ett fullskaligt krig – med missilattacker, stridsvagnskolonner och en marsch mot Kiev – verkade otänkbar.

En europeisk underrättelsetjänsteman sade att denna tankegång förblev ganska konstant i briefingar från ukrainska motsvarigheter under månaderna före invasionen. ”Budskapet var: ’Ingenting kommer att hända, det är bara sabelfäktande’”, sa tjänstemannen. ”De trodde att det absolut värsta som kunde hända var en skärmytsling i Donbas.”

Underrättelsetjänsten

Senare, när det visade sig att USA och Storbritannien hade haft rätt hela tiden, undrade många vad det var som hade gjort att de kunde vara så säkra. Fanns det en mullvad i Putins inre krets som vidarebefordrade krigsplanerna till sina CIA- eller MI6-kontakter?

”Ofta framställs det som att ’vi hittade planerna’, men det var definitivt inte så enkelt”, säger Haines. Den mest uppenbara indikationen var delvis synlig på kommersiella satellitbilder: tiotusentals ryska soldater som flyttade in i positioner nära gränsen till Ukraina.

”Dessa trupperörelser var oväntade och man var tvungen att anstränga sig ganska hårt för att komma på förklaringar till varför man skulle göra detta, förutom att man vill använda dem”, sade en högt uppsatt tjänsteman vid DI, den brittiska militära underrättelsetjänsten.

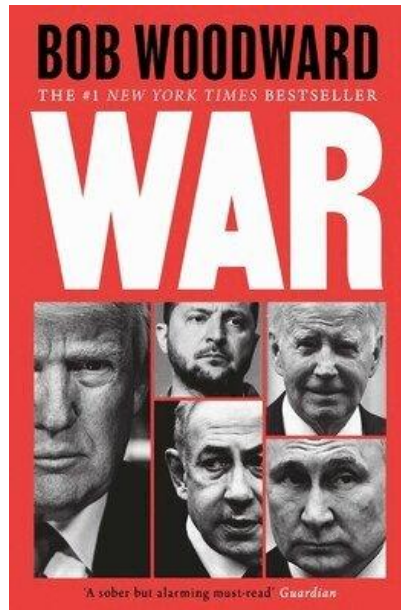
Det fanns också avlyssnade militära kommunikationer: ingen av dem nämnde en invasion, men de handlade ibland om åtgärder som inte skulle vara särskilt meningsfulla om ingen invasion var på gång. Det fanns annan information från olika källor som pekade i samma riktning: proryska grupper som lade grunden i Ukraina för att stödja militära åtgärder och inrättandet av ett program för att öka antalet reservister i Ryssland. ”För första gången såg vi information som pekade på möjligheten till åtgärder väster om Dnipro”, säger Haines och hänvisar till floden som delar Ukraina i två delar.

De flesta av de intervjuade vägrade att gå in på detaljer om vilken exakt information som samlats in, med hänvisning till vikten av att skydda källor och metoder. Men intervjuer med dussintals personer som sett en del eller alla bevis gav många ledtrådar.

Två källor pekade på avlyssningar från den ryska arméns huvudoperationsdirektorat som en trolig källa till information om invasionen. Avdelningen leds av generalöverste Sergej Rudskoj, en väl respekterad militär planerare som länge varit ”den bäst informerade personen inom generalstaben”, enligt en före detta rysk militär insider som kände honom personligen. All strategisk planering går genom hans sammansvetsade enhet, baserad i generalstabens högkvarter i centrala Moskva, och det var där krigsplanerna utarbetades och finlipades, även om andra högsta armébefälhavare hölls ovetande.

Förberedelserna kunde också skönjas i andra delar av militären och underrättelsetjänsten, även om de som utförde dem inte kände till det slutgiltiga målet. ”De flesta människor i Ryssland kände inte till planen”, sade en amerikansk tjänsteman. ”Men för att göra den möjlig måste så många saker hända att det var mycket svårt att dölja den.”

Den erfarna journalisten Bob Woodward hänvisade i sin bok *War* till en ”mänsklig källa i Kreml”, utan att ge ytterligare detaljer. Detta är helt säkert möjligt – redan 2017 hade CIA utsmugglat en långvarig källa som hade arbetat för Putins utrikespolitiska chef och som i årtal hade förmedlat hemlig information till byrån. Det kan finnas andra som fortfarande är kvar.

Men Putin gjorde stora ansträngningar för att dölja sina avsikter även för de flesta i sin inre krets, och endast ett fåtal personer i det ryska systemet kände till invasionsplanerna fram till ett par veckor innan den inleddes. Det kan vara så att CIA eller MI6 hade rekryterat en supermullvad i presidentens närhet, men det verkar mer troligt att mänskliga källor i Ryssland tillhandahöll indirekta eller bekräftande bevis, snarare än de centrala detaljerna. Mycket av den viktigaste informationen kunde härledas till satellitbilder eller avlyssningar som samlats in av NSA och GCHQ – de amerikanska och brittiska signalunderrättelsetjänsterna – enligt personer som sett den. ”Ingen mänsklig källa upptäckt”, sa en av dem.

Tio veckor före invasionen

I december 2021 hade USA och Storbritannien fått en rimlig klarhet om hur Putins krigsplan kunde se ut. I Washington började ett myndighetsövergripande ”tigerteam” träffas tre gånger i veckan för att diskutera hur USA skulle förbereda sig för och reagera på det värsta scenariot: en attack mot hela landet med målet att störta regimen. Men det fanns inga konkreta bevis för att Putin hade fattat ett politiskt beslut om att genomföra sin plan. Och det var här alla andra hade ett problem.

I Paris och Berlin, precis som i Kiev, tolkade underrättelsetjänsterna den militära uppbyggnaden inte som en krigsplan, utan som ett bluff för att sätta press på Ukraina. Den brittiska försvarsunderrättelsetjänstemannen sa att ”enorma ansträngningar” gjordes för att övertyga fransmännen och tyskarna, inklusive flera informationsresor av olika delegationer. Men samtalen möttes till stor del av motstånd. ”Jag tror att de utgick från: ’Varför skulle han göra det?’ Och vi utgick från: ’Varför skulle han inte göra det?’ Och den enkla semantiska skillnaden kan leda till helt olika slutsatser”, sa tjänstemannen.

För vissa européer väckte minnena av den förvrängda underrättelseinformationen som låg till grund för invasionen av Irak 2003 skepsis mot denna nya krigsrädsla.¹³ En europeisk utrikesminister, som bad att få vara anonym, mindes en diskussion med den amerikanske utrikesministern Antony Blinken som blev het: ”Jag är tillräckligt gammal för att minnas 2003, och då var jag en av dem som trodde på er”, sa ministern till Blinken. Även om britterna och amerikanerna delade mer information än vanligt, var den riktigt känsliga underrättelseinformationen ofta oklar när det gällde dess ursprung, för att skydda källorna. ”De varnade oss, det gjorde de verkligen”, sa ministern. ”Men de sa: ’Ni måste lita på vårt ord.’”

Även när 2003 inte nämndes uttryckligen kände tjänstemännen ofta dess skugga. ”Oviljan att lita på oss var definitivt ett arv från Irak”, sa John Foreman, Storbritanniens försvarsattaché i Ryssland, som sammankallade möten varannan vecka med militärattachés från Nato-länderna i Moskva under månaderna före invasionen. Han och en amerikansk kollega gjorde i stort sett misslyckade försök att övertyga europeiska kolleger om att hotet var verkligt: ”Om du visar människor saker och de fortfarande inte tror dig, har du ett problem”, sa han.

Ett stort psykologiskt hinder för vissa europeiska underrättelsetjänster var att de ansåg Putin vara en i stort sett rationell aktör och var djupt skeptiska till att han skulle ge sig in på en plan som de ansåg sannolikt skulle misslyckas. Enligt ryska uppskattningar som en västerländsk tjänst hade samlat in och sammanställt trodde Moskva att endast 10 % av ukrainarna skulle bekämpa en invasion, medan resten antingen aktivt skulle stödja eller motvilligt acceptera en rysk övertagande. Detta var en hopplöst optimistisk bedömning, men även 10 % av Ukrainas befolkning var 4 miljoner människor. Den styrka som Ryssland hade samlat var inte tillräcklig för att bekämpa ett sådant motstånd, ansåg européerna.

”Vi hade alla samma information om trupperna vid gränsen, men vi hade olika åsikter om vad Putin hade i sinnet”, sade Étienne de Poncins, Frankrikes ambassadör i Kiev.

Inte ens Polen, som traditionellt sett har en högaktig hållning gentemot Ryssland, var övertygat om att det skulle bli en fullskalig invasion. ”Vi antog att SVR och GRU [underrättelsetjänsterna] skulle tala om för Putin att ukrainarna inte skulle välkomna ryssarna med blommor och nybakade kakor”, säger Piotr Krawczyk, chef för Polens utrikesunderrättelsetjänst. Den polska underrättelsetjänsten hade god insikt i grannlandet Vitryssland, där de styrkor som kunde invadera Kiev från norr var stationerade, och dessa verkade vara de svagaste trupperna av alla. ”De var mestadels nyrekryterade soldater ... de saknade ammunition, bränsle, ledarskap och träning”, säger Krawczyk. Det såg ut som en avledningsmanöver för att dra ukrainarnas uppmärksamhet och eldkraft bort från en begränsad invasion i Donbas, inte en seriös stridskraft som kunde ockupera större delen av landet.

Amerikanerna kunde dock se detaljerade ryska planer för en ny politisk ordning i Ukraina och blev alltmer övertygade om att Putin förberedde en fullskalig invasion med regimskifte som mål. ”Han tittade inte på en meny och sa: ’Jag kan göra små, medelstora eller stora saker’”, sa Sullivan. ”Han var mycket fokuserad på att ta över Kiev.”

I Washington var den rådande uppfattningen att Putin skulle lyckas, åtminstone i krigets inledningsskede. Ukrainas försvarsminister, Oleksij Reznikov,¹⁴ minns ett besök i Pentagon strax efter att han tillträdde sin post i november 2021. Han var skeptisk till invasionshotet, men han såg att amerikanerna var övertygade, så han frågade om de skulle kunna överväga att skicka fler och bättre vapen för att hjälpa till att försvara hans land mot de färd som de förutspådde. Han fick ett bestämt nej.

¹³ (*Guardian* 26/2 2026:) [America lied about the Iraq war. Then they weren't believed about Ukraine](#)

¹⁴ (*Guardian* 8/9 2023): Oleksij Reznikov: [I was Ukraine's defence minister. Here's my message for our allies: we must not lose sight of victory](#)

”Tänk dig att du har en granne som kommer hem med en cancerdiagnos som innebär att han kommer att dö om tre dagar”, sa Reznikov. ”Du kommer att visa medkänsla, men du kommer inte att ge honom dyra mediciner.”

Sex veckor före invasionen

I början av januari fick amerikanerna mer detaljerad information om planerna: ryska trupper skulle invadera Ukraina från flera håll, bland annat från Vitryssland, luftburna styrkor skulle landa på Hostomel-flygplatsen utanför Kiev för att förbereda erövringen av huvudstaden, och det fanns en plan på gång för att mörda Zelenskyj. Förberedelserna för markoperationen efter invasionen var också i full gång, med listor över ”problematiske” pro-ukrainska personer som skulle interneras eller avrättas, och pro-ryska personer som skulle utses att styra Ukraina.

Burns flög till Kiev för att personligen informera den ukrainske presidenten om vad CIA befarade skulle hända, men svaret var inte vad han hade hoppats på. En vecka senare släppte Zelenskyj en videoappell¹⁵ till ukrainarna där han uppmanade dem att inte lyssna på dem som förutspådde en konflikt. När sommaren kom skulle ukrainarna grilla kött på sina grillar som vanligt, sa han och insisterade på att han ”uppriktigt trodde” att det inte skulle bli något större krig 2022. ”Andas djupt, lugna ner er och spring inte iväg för att hamstra mat och tändstickor”, sa han till befolkningen. Det var ett katastrofalt råd, med tanke på att många tusentals människor snart skulle bli instängda i en aktiv konfliktzon eller under rysk ockupation.

Zelenskyj var fortfarande orolig, inte utan anledning, för att en krigspanik skulle kunna krascha ekonomin. Myndigheterna underlättade militära utbildningskurser, och tusentals ukrainare som var skrämde av krigsrädslan anmälde sig. Men det verkar som om Zelenskyj innerst inne helt enkelt inte trodde på amerikanerna. Detta berodde delvis på att västvärlden inte talade med en röst. De franska och tyska ledarna, Emmanuel Macron och Olaf Scholz, trodde fortfarande att ett krig kunde undvikas genom förhandlingar med Putin. ”Britterna och amerikanerna sa att det skulle hända”, sa en högt uppsatt ukrainsk tjänsteman. ”Men fransmännen och tyskarna sa till honom: ’Lyssna inte på det här, det är bara nonsens.’

Tre dagar efter Zelenskyjs videouppmaning den 22 januari släppte det brittiska utrikesdepartementet ett uttalande där man hävdade att London hade information om att Ryssland ville installera den före detta ukrainska parlamentsledamoten Jevhen Murajev, en marginell figur med låg profil, som premiärminister efter invasionen. För många lät det helt absurt.

”När Storbritannien offentliggjorde detta blev jag ännu mer skeptisk”, sade en europeisk underrättelsetjänsteman. ”Det var helt obegripligt. Ryssarna kunde väl inte vara så dumma?”

Två veckor före invasionen

I mitten av februari hade de brittiska, amerikanska och vissa andra ambassader evakuerat Kiev och förstört känslig utrustning innan de lämnade staden. CIA-stationen drog sig tillbaka till en hemlig bas i västra Ukraina och lämnade några axelvfyra pansarvärnsmissiler vid SBU:s huvudkontor som avskedspresent när de lämnade staden. I London flyttade nyckelpersoner vid försvarsministeriet in på hotell nära ministeriets byggnad, så att de kunde vara på jobbet inom några minuter när det var dags.

Även många europeiska länder hade minskat sin närvaro i Kiev till ett minimalt antal anställda och utarbetat evakueringsplaner, för säkerhets skull. Men Macron och Scholz trodde fortfarande att Putin kunde övertalas att avstå från en attack och båda reste till Moskva i februari för att argumentera för diplomati. Efter sex timmars samtal i Kreml meddelade

¹⁵ Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=DSMMIF9vptg> (på ukrainska)

Macron stolt att han hade fått en ”försäkran” från Putin om att Ryssland inte skulle eskalera spänningarna.

Amerikanerna fortsatte att tolka Moskvans signaler på ett helt annat sätt. I Bidens sista telefonsamtal med Putin den 12 februari upplevde han den ryska ledaren som stålhard, beslutsam och helt ointresserad av några förhandlingserbjudanden. När han lade på luren sa Biden till sina medarbetare att det var dags att förbereda sig på det värsta. Krig var oundvikligt och invasionen kunde ske vilken dag som helst.

I samtalen mellan Biden och Zelenskyj blev tonen ibland spänd när den amerikanske presidenten utan omsvep konstaterade att ryssarna var på väg mot Kiev. Frustrerad över att han inte lyckades få Zelenskyj och hans team att lyssna hade Sullivan beslutat att fokus skulle ligga på ukrainska underrättelsetjänster och militären, i hopp om att de skulle slå larm från gräsrotsnivå.

”Vid varje möte sa de till mig att det definitivt skulle hända”, berättade en ukrainsk underrättelsetjänsteman stationerad i Washington, när han återgav sina många möten med sina kollegor från CIA. ”När jag såg in i deras ögon kunde jag se att det inte fanns något tvivel. Och varje gång frågade de mig: ’Vart ska du ta presidenten? Vad är plan B?’” Han sa till dem att det inte fanns någon plan B.

En liten grupp officerare vid HUR, Ukrainas militära underrättelsetjänst, började i januari tyst planera för en nödsituation, uppmanade av USA:s varningar och underrättelsetjänstens egen information, minns en general vid HUR. Under täckmantel av en månadslång övning hyrde de flera säkra hus runt Kiev och tog ut stora mängder kontanter. Efter en månad, i mitten av februari, hade kriget ännu inte börjat, så ”övningen” förlängdes med ytterligare en månad.

Arméns överbefälhavare, Valerij Zaluzjnyi, var frustrerad över att Zelenskyj inte ville införa krigslagar [martial law], vilket skulle ha gjort det möjligt för honom att omplacera trupper och förbereda stridsplaner. ”Du ska snart möta Mike Tyson i ringen, men det enda slagsmål du har varit med om tidigare är en kuddkamp med din lillebror. Det är en chans på miljonen och du måste vara förberedd”, sa han.

Utan officiellt godkännande gjorde Zaluzjnyi den lilla planering han kunde. I mitten av januari flyttade han och hans fru från sin lägenhet på bottenvåningen till hans officiella bostad inom generalstabens område, av säkerhetsskäl och för att han skulle kunna arbeta längre timmar. I februari, minns en annan general, hölls tablåövningar bland arméns högsta befälhavare för att planera för olika invasionsscenarier. Dessa inkluderade en attack mot Kiev och till och med en situation som var värre än vad som slutligen inträffade, där ryssarna erövrade en korridor längs Ukrainas västra gräns för att stoppa förnödenheter från allierade. Men utan godkännande från högsta ort förblev dessa planer bara på papper; alla större truppflyttningar skulle vara olagliga och svåra att dölja.

Under den andra veckan i februari fångade Ukrainas gränsbevakningsmyndighet upp ett nytt bevis som borde ha varit avgörande: kommunikation från befälhavaren för en tjetjensk enhet stationerad i Vitryssland till Ramzan Kadyrov, den av Kreml insatte ledaren för Tjetjenien. Befälhavaren rapporterade till Kadyrov att hans män var på plats och snart skulle vara i Kiev. Zelenskyj fick se inspelningen men var fortfarande inte övertygad, enligt en välinformerad källa. Vid säkerhetsrådets möten var den rådande uppfattningen fortfarande att en fullskalig invasion var osannolik och att uppbyggnaden handlade om att sätta ekonomisk och politisk press på Ukraina.

”Många av oss var oroliga, men jag antar att alla kom fram till att det säkraste var att hålla med presidenten”, sade en högt uppsatt tjänsteman.

Flera ukrainska källor sa att de trodde att Zelenskyj var övertygad om att en större invasion var otänkbar, eftersom han hade övertygats om detta av Andrij Jermak, hans stabschef och närmaste förtrogne. Ryssland agerade i den grå, förnekbara zonen av hybridkrigföring, trodde Jermak, och skulle inte gå in i en stor, dramatisk invasion som skulle bryta relationerna med väst oåterkalleligt.

Jermak, som avböjde en intervju för denna artikel, var en av få ukrainska tjänstemän som hade regelbunden kontakt med sina ryska motsvarigheter. Han talade ofta med Putins ställföreträdande stabschef, Dmitrij Kozak, som en del av de långvariga förhandlingarna om Donbas-regionen.

Om Kozak hjälpte till att försäkra Jermak om att rädslan för en amerikansk invasion var löjlig, var det troligen för att han själv trodde det. CIA uppskattade att endast ett fåtal icke-militära tjänstemän kände till detaljerna i Putins planer fram till mycket sent i processen. Kozak hölls i mörkret, tillsammans med utrikesministern Sergej Lavrov och Putins långvarige talesperson Dmitrij Peskov, enligt två välunderrättade ryska källor.

Även en vecka före invasionen hade de flesta i den ryska eliten fortfarande ingen aning om vad som skulle hända. ”Jag fick ett samtal från någon högt uppsatt person i Kreml som sa: ’Det finns många militärer runt Putin, stämningen är spänd och något är på gång, men vi vet inte vad’”, berättade en politisk insider.

Tre dagar före invasionen

Saker och ting började klarna den 21 februari när Putin samlade sitt säkerhetsråd i en av Kremles stora marmorsalar.¹⁶ Han satt ensam vid ett skrivbord med sina hovmän samlade på stolar tvärs över rummet, obekvämt långt ifrån honom. Putin beordrade dem, en efter en, att ställa sig på ett podium för att ge sitt stöd. Uppenbarligen diskuterade rådet om man formellt skulle erkänna ”folkrepublikerna” Donetsk och Luhansk, som Ryssland de facto hade ockuperat sedan 2014, som självständiga stater. Men undertexten var tydlig. Detta var en krigskommitté.

Många av eliten verkade förstummade när Putin uppmanade dem att ge sitt samtycke. Sergej Narysjkin, chefen för utrikesunderrättelsetjänsten, såg livrädd ut och snubblade på orden, stammande fram ett förvirrat svar som fick Putin att skratta föraktfullt innan han till slut fick igenom sitt förslag.

En rysk insider sa att stämningen under mötet påminde om historiska berättelser om atmosfären i Kreml våren 1941, när Stalins underrättelsechefer försökte varna ledaren om att Nazityskland var på väg att invadera Sovjetunionen, men var rädda för att trycka på för hårt med tanke på ledarens fasta övertygelse om att det inte skulle hända. ”Narysjkin hade information om Ukraina som inte stämde överens med vad alla andra sa”, sa källan. ”Men han är svag och obeslutsam, och Putin ville se till att alla sågs som en del av detta beslut. Det var därför du såg det beteendet.”

Utanför kameran inträffade en annan uppseendeväckande interaktion. Kozak, Putins kontaktperson för Ukraina, hade i Washington rykte om sig att vara en hårdför person, men privat var han förskräckt över tanken på en invasion, som han först fullt ut insåg var på gång samma dag som mötet i Kreml ägde rum, enligt en källa nära honom.

Kozak, som hade känt Putin i årtionden, var den enda personen i rummet som var modig nog att säga ifrån. Han argumenterade utifrån ett strategiskt snarare än ett moraliskt perspektiv och sa till presidenten att en invasion av Ukraina skulle bli en katastrof, även om han, liksom de flesta i eliten, fortfarande inte visste om Putins plan var en begränsad militär insats i Donbas

¹⁶ (*Guardian* 21/2 2022) [Putin's absurd, angry spectacle will be a turning point in his long reign](#)

eller ett fullskaligt krig. Efter mötet fortsatte han att diskutera med Putin ensam i den stora salen, enligt källan.

De miljontals ryssar som tittade på tv fick inte se något av detta. Istället hörde de Putin fråga: ”Finns det några andra synpunkter eller särskilda åsikter i denna fråga?”

Frågan möttes av tystnad.

Två dagar före invasionen

Den 22 februari, dagen efter Putins teatraliska uppträdande, sammanträdde Ukrainas säkerhetsråd i Kiev. Medan höjdarna samlades utanför salen före mötet försökte Zaluzjnyi samla stöd för införandet av krigslagar, vilket antligen skulle göra det möjligt för honom att börja flytta trupper. I rummet fick han stöd av försvarsminister Reznikov. Men Zelenskyj var fortfarande orolig för att skapa panik, och rådet avvisade krigslagar och röstade för den mindre drastiska åtgärden att införa undantagstillstånd.

Några timmar senare överlämnade säkerhetsrådets chef, Oleksij Danilov, en röd mapp till Zelenskyj som innehöll en topphemlig underrättelserapport om ett ”direkt fysiskt hot” mot presidenten. Med andra ord var lönnmördare på väg. Zelenskyj verkade avfärda det, men informationen gjorde uppenbarligen intryck. Nästa dag, under ett allvarligt möte med de polska och litauiska presidenterna i det storslagna Marinskij-palatset i Kiev, sa Zelenskyj till dem att det kunde vara sista gången de såg honom i livet. Så snart mötet var över skyndade polska underrättelseofficerare de två besökande presidenterna in i en bilkaravan som med hög hastighet begav sig västerut.

Bartosz Cichocki, Polens ambassadör i Ukraina, stannade kvar i Kiev och några timmar senare kallades han till ambassaden för att ta emot ett hemligstämplat telegram från Warszawa. Det var en kortfattad text på en paragraf som meddelade att invasionen skulle inledas samma natt. Under de sista två veckorna hade polackerna reviderat sin skepsis till invasionen, delvis på grund av nya underrättelser om de ryska trupperna som var stationerade i Vitryssland. Nu fanns det en slutgiltig bekräftelse på att attacken var på väg. Det var ett av de sista telegrammen som ambassaden mottog. Senare skulle väggarna skaka i flera timmar när en av de polska underrättelseofficerarna som fortfarande befann sig i Kiev krossade krypteringsutrustningen med en tung hammare för att förhindra att den hamnade i ryska händer.

Efter att ha läst telegrammet flera gånger gick Cichocki ut för att hämta lite frisk luft. Han såg Kievs invånare gå om sina sysslor en vinterkväll, en chockerande normal scen med tanke på vad han nu visste. Folk tittade på teaterprogrammet på andra sidan gatan, och en del av honom ville springa fram och ropa att kriget var på väg och att det inte skulle bli några fler föreställningar. Istället gick han tyst hem, med huvudet fullt av tankar om hur världen skulle förändras.

Åtta timmar före invasionen

Om Warszawa nu var med på tåget tillsammans med London och Washington, så var Paris och Berlin tveksamma ända in i det sista. Båda ländernas underrättelsetjänster accepterade nu att någon form av militär åtgärd var möjlig, men de avvisade fortfarande tanken på en fullskalig invasion riktad mot Kiev. Den franske ambassadören fick veta om det först när han väcktes i sin höghuslägenhet av ljudet av ryska missiler.

Ännu mer talande är historien om Bruno Kahl, chefen för Tysklands utrikesunderrättelsetjänst BND. När hans flygplan landade i Kiev sent på kvällen den 23 februari hade de amerikanska, brittiska och polska underrättelsetjänsterna redan fastställt att ryska attackorder hade givits. Panikartade meddelanden om den förestående invasionen cirkulerade till och med bland

utländska journalister i Ukraina, som hade fått tips från sina underrättelsekällor. Men Kahl var antingen omedveten om denna information eller oberörd av den.

Strax efter att Kahl anlant till sitt exklusiva hotell i Kiev fick den tyske ambassadören i Ukraina order från utrikesministeriet i Berlin att omedelbart evakuera all kvarvarande diplomatisk personal från Kiev via landsväg. Hotet var för akut för att vänta till morgonen, sa ministeriet. Ändå tackade den tyske underrättelsechefen nej till en inbjudan att följa med i den diplomatiska konvojen mitt i natten, med hänvisning till viktiga möten nästa dag. Föga förvånande blev dessa möten aldrig av. Istället fick Kahl evakueras från Kiev på invasionsdagen med hjälp av polsk underrättelsetjänst, längs vägar som var fullpackade med flyende ukrainare.

På den ukrainska arméns högkvarter den sista kvällen före attacken försökte Zaluzjnyi och hans högsta generaler genomföra några sista minuten-åtgärder. Minor lades ut på botten av Svarta havet för att förhindra en eventuell landstigning i Odessa, och vissa enheter beordrades att flyttas till mer strategiska platser. ”Allt detta var helt förbjudet. Om invasionen inte hade ägt rum skulle vi ha riskerat att ställas inför rätta för att ha gjort det, men de flesta befälhavarna accepterade att vi inte hade något val och genomförde det”, sade en general.

Ukrainas militära underrättelsetjänst, HUR, fortsatte också sina tysta förberedelser. Den 18 februari hade dess chef, Kyrylo Budanov, fått en tre timmar lång briefing av en västerländsk tjänsteman som i detalj redogjorde för de ryska planerna på att inta flygfältet i Hostomel. Informationen hjälpte till att utarbeta några sista minuten-försvarsplaner, även om den ukrainska segern i Hostomel under krigets första dagar skulle bli kaotisk och jämn.¹⁷

På invasionskvällen träffade Budanov Denis Kireev, en ukrainsk bankir med kontakter högt upp i den ryska eliten, som några månader tidigare hade gått med på att förse HUR med information som han fått från sina kontakter i Ryssland. Nu berättade Kireev för Budanov att beslutet om invasionen hade fattats och gav honom information om tidpunkten och riktningen för den ryska attacken. (SBU trodde att Kireev var en trippelagent som i slutändan arbetade för Moskva, och han sköts ihjäl när SBU försökte gripa honom några dagar efter invasionen.)

När det gäller Zelenskyj tyder hans funderingar till de polska och litauiska presidenterna om att de kanske inte skulle få se honom levande igen på att han i sista stund hade accepterat allvaret i det som skulle komma. Senare samma dag försökte han ringa Putin, men blev avvisad. Istället spelade han in ett videomeddelande till ryska medborgare, där han uppmanade dem att hindra sina ledare från att starta ett krig. Han sa också till dem: ”Om ni attackerar kommer ni att se våra ansikten. Inte våra ryggar, utan våra ansikten.” Det var en helt annan ton än i hans tidigare meddelanden.

Trots detta gick Zelenskyj och hans fru Olena och lade sig som vanligt den kvällen, berättade hon. Hon hade inte ens packat en nödväska, något hon skulle göra i all hast nästa dag medan hon lyssnade på explosioner i fjärran när hon evakuerades till en hemlig plats mitt under mordhot tillsammans med parets två barn. Invasionen överraskade också större delen av det ukrainska kabinettet, inklusive försvarsminister Reznikov. Han gick och lade sig med väckarklockan inställd på klockan 6 på morgonen: han skulle ta ett militärflyg till kontaktlinjen i Donbas tillsammans med de baltiska utrikesministrarna, en demonstration av trots inför det ökade hotet. Istället väcktes han klockan 4 på morgonen av Zaluzjnyi som ringde honom med nyheten att kriget var på väg att börja.

En ukrainsk tjänsteman som visste vad som var på väg var utrikesministern Dmytro Kuleba. Han hade rest till Washington för möten den 22 februari och underrättelsetjänstemän där

---

¹⁷ Se Marcus Lindqvist: [Slaget om Hostomels flygplats](#)

visade honom de exakta platserna där ryska stridsvagnar värmdde upp sina motorer och väntade på att korsa gränsen. Efteråt fördes han till ett oplanerat möte med Biden. Den dystra diskussionen kändes som ett ”samtal mellan läkare och patient”, minns han, och diagnosen var uppenbarligen dödlig.

”När jag lämnade Ovala rummet hade jag en känsla av att Biden tog farväl, både av mig och av Ukrainas folk”, sa Kuleba.

Invasjonen

Putin tillkännagav inledningen av en ”särskild militär operation” klockan 04.50 lokal tid i Kiev den 24 februari.¹⁸ Några minuter senare inledde Ryssland en serie missilattacker mot mål runt huvudstaden. Innan gryningen bröt fram anlände Zelenskyj till presidentpalatset på Bankova-gatan, där hans första utländska telefonsamtal var med Boris Johnson. ”Jag vill be dig, Boris, som en vän till mitt land. Ring honom [Putin] direkt och be honom att stoppa kriget”, sa Zelenskyj till Johnson med hes röst. Senare följde fler samtal, till Paris och Washington, och ett möte med säkerhetsansvariga. Till slut infördes krigslagar i ett hastigt sammankallat parlamentssammanträde.

Zelenskyj återfick sin fattning under förmiddagen, och desorienteringen förvandlades till beslutsamhet och ilska. Under ett möte med politiska ledare stormade hans säkerhetsvakter in i rummet och förde bort honom: det fanns information om luftangrepp mot presidentkontoret, sade de, och möjligen lönnmordskommandon i närheten. Han återkom senare, redan på väg att förvandlas från en chockad politiker i kostym till en krigstida ledare i militärkläder.

Ungefär samtidigt som Zelenskyj bytte kläder i Kiev välkomnade Putin Pakistans premiärminister Imran Khan till Kreml. Besöket hade planerats månader i förväg, och Khan landade i Moskva precis när ryska stridsvagnar korsade gränsen till Ukraina. Överraskande nog höll Putin fast vid sitt möte. Under en ödesdiger dag som förändrade Europas historia, medan chockade medlemmar av hans elit utbytte förskräckta textmeddelanden, tillbringade han mer än två timmar med Khan och diskuterade detaljerna i de bilaterala relationerna mellan Moskva och Islamabad. Putin framstod som ”avslappnad” under samtalen, enligt en källa nära Khan. Efteråt bjöd han sin gäst att stanna kvar för en oplanerad, överdådlig lunch i Kreml. Vid ett tillfälle frågade Khan om det uppenbara problemet: kriget som Putin hade startat några timmar tidigare.

”Oroa dig inte för det”, sa Putin till honom. ”Det kommer att vara över om några veckor.”

Efterdyningarna

Fyra år senare pågår kriget fortfarande. Uppskattningsvis 400 000 ryska soldater har dödat, för att få kontroll över 13 % mer av Ukrainas territorium än i början av 2022.

För brittiska och amerikanska underrättelsetjänster var Putins grymma och blodiga angrepp på Ukraina ett förlösande ögonblick. I månader hade de varit djupt inne i de krigsplaner som Putin hade hållit hemliga för de flesta av sina egna eliter, och två decennier efter Irak-fiaskot hade de fått rätt trots den utbredda skepsisen. I efterdyningarna, enligt amerikanska tjänstemän, utvecklade många partnerorganisationer en ny respekt för CIA och andra amerikanska myndigheter och blev intresserade av ett närmare samarbete. (Det är oklart om dessa önskemål har överlevt in i Trumps presidentskap.)

Men oavsett vad de hade rätt i, underskattade London och Washington det ukrainska motståndet och överskattade den ryska makten, precis som Putin hade gjort. De hade kommit

¹⁸ Se [Talet där Putin tillkännager den "militära specialoperationen"](#). Se även (*Guardian* 24/2 2022): [Ukraine fighting to stop 'a new iron curtain' after Russian invasion](#)

fram till att uppgiften efter invasionen skulle vara att hjälpa en partisanrörelse mot de framgångsrika ryska ockupanterna, med den ukrainska regeringen verksamt från exil eller styrande över en reststat i västra delen av landet. ”Fram till dagen för valet hade man antagit att detta inte skulle vara särskilt länge”, sade tjänstemannen från den brittiska försvarsunderrättelsetjänsten. ”Vi trodde att de skulle nå väster om Kiev mycket snabbt, och då skulle de säga: ’Jobbet är gjort, vi har tagit hand om den här gruppen, någon annan kan ta hand om den andra gruppen, tack för att ni tittade på.’

Amerikanerna hade en liknande uppfattning. ”Vi trodde att ryssarna skulle vara mer effektiva i början – ta Kiev på ett par veckor, och sedan skulle ukrainarna omgruppera sig”, sa Haines.

De europeiska underrättelsetjänsterna, som hade haft så fel om invasionsrisken, använde denna diskrepans som förklaring: ”Vi trodde inte att det skulle hända, eftersom vi tyckte att tanken på att de skulle kunna marschera in i Kiev och bara installera en marionettregering var helt galen”, sade en europeisk underrättelseansvarig. ”Som det visade sig var det faktiskt helt galet.”

En del av problemet för britterna och amerikanerna var att även om de hade stor insikt i planeringen, förlitade de sig för mycket på Rysslands egna uppskattningar av sin militära kapacitet. ”Systemet uppmuntrar dem att få saker att låta bättre än de är”, sa en amerikansk underrättelsetjänsteman. ”Vi hade ingen rysk general på lönelistan som kunde säga: ’Jag har aldrig skrivit en ärlig rapport under hela min karriär.’”

Putins lilla planeringsgrupp spelade också en roll genom att skapa en hopplöst övermodig plan som inte hade utsatts för någon rigorös kritik av underrättelseexperter med kunskap om de ukrainska förhållandena. Ryska trupper gick in i Ukraina i förväntan om en kirurgisk regimskifteoperation med lite motstånd, snarare än de bittra strider som väntade dem. Moskva brydde sig inte om många åtgärder som västerländska militära analytiker hade antagit skulle åtfölja invasionen, såsom att slå ut Ukrainas el- och kommunikationsnät. Den ryska armén antog att de skulle kontrollera större delen av landet inom några dagar, så de beslutade att underlätta den efterföljande ockupationen genom att hålla infrastrukturen intakt. Istället visade sig de fungerande mobilnäten och den fungerande strömförsörjningen vara avgörande för samordningen av Ukrainas hastigt sammansatta försvarsstyrkor.

”Hälften av det beror på att vi överskattade den ryska militärens prestanda och underskattade den ukrainska militären”, säger Michael Kofman, analytiker vid Carnegie Endowment i Washington. ”Men den andra hälften är att ryssarna inte genomförde operationen på det sätt som många förväntade sig, eller på ett sätt som var logiskt.”

Zelenskyjs trotsiga hållning under dagarna efter invasionen var en annan oväntad faktor. Washington, liksom Moskva, hade antagit att han antingen skulle dödas eller fly så snart missilerna började falla. Biden uppmanade honom att lämna huvudstaden, eller till och med landet, för att säkerställa hans säkerhet. Men Zelenskyj stannade kvar, och hans inspirerande insats som krigsledare under de avgörande första veckorna av invasionen bidrog till att ena det ukrainska samhället i kampen mot inkräktarna. Det begravde också frågorna om hans totala misslyckande att lyssna på USA:s varningar inför invasionen.

Sedan dess har Ukraina varit i krig, med lite tid eller lust att återuppta debatten om huruvida man borde ha gjort mer för att förbereda befolkningen i förväg. Men denna diskussion kan ännu återuppstå, särskilt om ett framtida val ställer Zelenskyj mot Zaluzjnyi, den tidigare arméchefen och nuvarande ambassadören i London, som pressade på för mer åtgärder men blev avvisad. Zaluzjnyi sa att oförmågan att förbereda sig ordentligt kostade Ukraina dyrt i början av invasionen. ”Krigslagar borde ha införts i januari, eller senast i februari”, sa han.

Andra menar att Zelenskyjs vägran att slå larm – även om det inte var avsiktligt – kan ha varit

det som räddade Ukraina. ”Om han hade börjat tala om ett kommande krig och uppmanat alla att förbereda sig, skulle samhället ha drabbats av panik och miljoner människor skulle ha flytt”, sa en general i HUR. ”Landet skulle troligen ha fallit.”

Lärdomar

För de europeiska säkerhetstjänster som misslyckades med att förutse invasionen följde en period av självrannsakan. En europeisk underrättelseofficer sa att de var rasande över misslyckandet och hade internt drivit på för en utredning om vad som kunde ha gjorts bättre. ”Hela existensberättigandet för en underrättelsetjänst är att förutsäga när nästa krig kommer”, sa officeren. ”Och vi misslyckades totalt.”

Huw Dylan, historiker med inriktning på underrättelseverksamhet vid King’s College London, sade att det finns en lång historia av att underrättelseanalytiker varit ovilliga att förutse att framtida händelser kommer att innebära ett dramatiskt brott med det förflutna. Människor kunde inte föreställa sig hur ett stort europeiskt landkrig skulle se ut i det 21:a århundradet, så de antog att det var osannolikt att det skulle inträffa. Dessutom är skepticism oftast det säkrare alternativet. ”Om du förutspår något som har enorma konsekvenser, har du mer att svara för om du har fel”, sa han.

Misslyckandet i Ukraina har börjat förändra detta. Som en tysk tjänsteman uttryckte det: ”Det viktigaste vi lärde oss av allt detta var att vi måste arbeta med värsta tänkbara scenarier i mycket större utsträckning än tidigare.”

Nu när världen har gått in i en ny era av osäkerhet finns det fler värsta scenarier att fundera över. De senaste europeiska militärövningarna har fokuserat på hur man upprätthåller ordningen efter massiva attacker mot kraft- och kommunikationsinfrastrukturen som orsakar civila oroligheter. För första gången på ett sekel modellerar Kanada potentiella svar på en amerikansk invasion.¹⁹

För många var den viktigaste lärdomen från Ukraina tydlig: uteslut inte saker bara för att de en gång verkade omöjliga.

Lästips

Putin & Co om Ukraina:

[Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#) (artikelsamling april 2022)

Timofej Sergejtsev: [Vad Ryssland måste göra med Ukraina](#) (april 2022)

Clara Apt: [Rysslands hotfulla Ukraina-retorik](#) (april 2023)

Nicolas Werth: [Om Putins Ryssland och Ukraina](#) (juli 2022)

Historisk bakgrund (fram till 2021):

Z M Kowalewski: [Erövringen av Ukraina och den ryska imperialismens historia](#) (från Tsartiden fram till Sovjetunionens sammanbrott)

Gary Dagorn: [Natos utvidgning i Östeuropa – så gick den till](#). Se även [Varför är Putin rädd för NATO?](#) av Jan Czajkowski

Martin Fahlgren: [Budapestuppgörelsen 1994](#) samt [Annekteringen av Krim och upproret i östra Ukraina 2014](#)

¹⁹ Se [Military models Canadian response to hypothetical American invasion](#)

Peter Johnsson: [Majdanupproret 2013-14](#)

Den ryska imperialismen:

Ilja Matvejev: [Putins krig mot Ukraina handlar inte om säkerhet utan imperialistiska intressen](#) (augusti 2022)

Michael Pröbsting: [Rysk imperialism och dess monopol](#) (januari 2023) och ["Imperie-ism" vs en marxistisk analys av imperialismen](#) (mars 2023)

Markus Lehner: [Varför Ryssland är en imperialistisk makt](#) (juli 2023)

Vänsterdebatt om kriget i Ukraina:

På marxistarkivet finns en speciell avdelning om detta: [Debatt om Ukraina](#).

Det mesta där är artikelsamlingar med inlägg ur den svenska vänsterdebatten.

Men där finns också artiklar hämtade från den internationella debatten.